

Geachte leden van de Vaste Kamercommissie Justitie en Veiligheid,

Bits of Freedom en Amnesty International Nederland hebben zich eerder uitgesproken voor een wet die de taken en bevoegdheden van de NCTV als coördinator helder omschrijft en vastlegt. We zijn blij dat de nota van wijziging op de Wet verwerking persoonsgegevens coördinatie en analyse terrorismebestrijding en nationale veiligheid grote stappen zet in die richting. Maar we zijn er nog niet. Om bij te dragen aan het nog verder aanscherpen van het voorstel hebben we een aantal vragen en opmerkingen.

We beginnen graag met een positieve noot.

De NCTV als coördinator, niet als geheime dienst

In het voorstel wordt de NCTV teruggebracht tot coördinator. Een waardevolle positie in het nationale veiligheidsdomein. We zijn blij dat er met zoveel woorden in de toelichting staat geschreven dat de NCTV een coördinator is, en blijft, en niet zal uitgroeien tot een derde geheime dienst. We zijn blij met een voorstel dat voorziet in het bieden van een wettelijke grondslag voor de coördinatietaak en meer transparantie in de gegevensstromen tussen de verschillende overheidsinstanties binnen het nationale veiligheidsdomein.

De afbakening van het takenpakket moet nog scherper

We zijn erg blij dat de eigenstandige bevoegdheid tot het signaleren, analyseren en duiden van trends en fenomenen uit het voorstel is geschrapt (artikel 3 sub b oud). Er was terechte verantwoordiging over de grote schaal en de manier waarop de NCTV burgers op sociale media in de gaten hield. Het paste niet om als reactie op de openbaring van dit schandaal een wetsvoorstel te schrijven waarin deze bevoegdheid werd gelegaliseerd. Bits of Freedom en Amnesty International Nederland zien het dan ook als een erg grote vooruitgang dat deze zelfstandige bevoegdheid in de nota van wijziging is geschrapt.

Wel biedt het nieuwe voorstel in artikel 2 lid 3 een grondslag voor het signaleren, analyseren en duiden van trends en fenomenen als onderdeel van de coördinatietaak. Waarbij de NCTV ook gebruik mag maken van publiek toegankelijke bronnen. In dit kader zal geen onderzoek worden gedaan gericht op personen of organisaties. Om ervoor te zorgen dat het wetsvoorstel de taken en bevoegdheden van de NCTV als coördinator echt helder en controleerbaar vastlegt is het van cruciaal belang dat de afbakening van het takenpakket geen onduidelijke grenzen meer bevat. Op dit moment biedt het voorstel nog onvoldoende duidelijkheid. En hebben wij daarover een aantal vragen:

- Hoe ver mag de NCTV precies gaan in zijn analyse als coördinator en hoe is dit anders dan de voorheen voorgestelde bevoegdheid? Is het noodzakelijk dat de NCTV zelf publiek toegankelijke bronnen analyseert of trends en fenomenen signaleert? Waarom heeft de NCTV niet genoeg aan de informatie die zij krijgt van de uitvoeringsinstanties met onderzoeksbevoegdheden?
- Hoe zorgt dit voorstel ervoor dat de NCTV niet langer burgers op sociale media in de gaten houdt, of dit nu gebeurt vanuit een zelfstandige analysetaak of als coördinator?
- Dit onderzoek is niet gericht op personen of organisaties, maar er mogen wel persoonsgegevens worden verwerkt. In de memorie van toelichting staan onomstreden voorbeelden

(Anders Breivik). Maar waar ligt hier de grens? Als het enkel gaat om het delen van de uitkomsten van analyses over trends en fenomenen, is het dan noodzakelijk persoonsgegevens te verwerken? Hoe wordt er afgebakend dat de analyse zich niet toch op personen of organisaties gaat richten?

- Volgens de toelichting worden er geen analyses verstrekt aan organisaties naar aanleiding van de vraag of bepaalde “uitingen” van een persoon passen binnen een bepaalde trend of fenomeen, of worden personen of organisaties daar op basis van een dergelijke analyse mee in verband gebracht. Het is onduidelijk waarom dit is beperkt tot “uitingen” en hoe “uitingen” hier moet worden gelezen. Mag dit wel op basis van andersoortige gedragingen?

Bits of Freedom en Amnesty International Nederland adviseren het signaleren, analyseren en duiden van trends en fenomenen in zijn geheel over te laten aan de overheidsinstanties met eigen onderzoeksbevoegdheden en de NCTV zich te laten richten op zijn taken als coördinator. Hierbij kan de NCTV in zijn coördinatietaak wel gebruik maken van de gegevens die door deze overheidsinstanties rechtmatig zijn verzameld.

Het gebruik van technische hulpmiddelen moet helderder afgebakend

Bij het gebruik van persoonsgegevens die afkomstig zijn uit publiek toegankelijke bronnen mag de NCTV, indien het online bronnen betreft, geen gebruik maken van technische hulpmiddelen die op basis van profilering persoonsgegevens verzamelen, analyseren en combineren. Het duidelijk uitsluiten van profilerende technische hulpmiddelen juichen wij toe. Maar ook hier hebben wij nog een aantal vragen over de afbakening en denken we dat deze beter kan.

- Is de opsomming in “technische hulpmiddelen die persoonsgegevens verzamelen, analyseren en combineren” cumulatief bedoeld? Mag de NCTV wel gebruik maken van technische hulpmiddelen op basis van profilering die enkel een of twee van deze activiteiten uitvoeren?
- Mag de NCTV wel gebruik maken van andere (niet-profilerende) technische hulpmiddelen bij het gebruik van publiek toegankelijke bronnen?
- Mag de NCTV wel gebruik maken van technische hulpmiddelen die profileren bij offline bronnen? Of online persoonsgegevens die zij heeft ontvangen op grond van artikel 6?

Bits of Freedom en Amnesty International Nederland adviseren het gebruik van technische hulpmiddelen die op basis van profilering persoonsgegevens verwerken in zijn geheel uit te sluiten.

Leg regels over de omgang met (persoons)gegevens helder vast in de wet

Artikel 3 regelt de gegevensverwerking. De omschreven eisen om gegevens te beveiligen, of zo spoedig mogelijk nadat zij niet meer noodzakelijk zijn voor de uitvoering van de taak te vernietigen, zijn gelaagd en daardoor erg vaag geformuleerd. Er staat eigenlijk: Gegevens moeten worden vernietigd, maar als dat niet uitkomt moeten ze worden geanonimiseerd en als dat niet uitkomt kunnen ze worden bewaard. Op deze manier worden in het voorstel alle opties expliciet opgehouden in plaats van te zorgen voor transparantie en heldere en controleerbare grondslagen. Er worden geen duidelijke grenzen gesteld.

Bits of Freedom en Amnesty International Nederland adviseren bewaartermijnen en andere regels met betrekking tot de omgang met (persoons)gegevens helder en controleerbaar in de wet vast te leggen.

Schep helderheid in het toezicht

Er wordt gesproken over het versterken van de *checks and balances* in het voorstel. Er zal een functionaris gegevensbescherming worden benoemd, de Autoriteit Persoonsgegevens zal toezicht houden op de naleving van regels inzake de verwerking van persoonsgegevens en de Inspectie Justitie en Veiligheid zal toezien op de naleving van de normen in het wetsvoorstel die zien op de overige zaken.

Zoals de Raad van State ook aangeeft in haar advies valt de NCTV op basis van bestaande wetgeving al onder het toezicht van zowel de Autoriteit Persoonsgegevens voor wat betreft de verwerkingen van persoonsgegevens en onder het toezicht van de Inspectie Justitie en Veiligheid als onderdeel van het Ministerie Justitie en Veiligheid.

Daarmee is onduidelijk wat de toegevoegde waarde is van de voorgestelde wettelijke bepaling aangaande het toezicht. En behelst dit zelfs het risico dat het de normen vervaagd wanneer toezichtinstanties op basis van verschillende wettelijke grondslagen toezicht houden.

Bits of Freedom en Amnesty International Nederland adviseren het artikel over toezicht te schrappen en hierin aan te sluiten bij bestaande wetgeving. In plaats hiervan kan er gekeken worden naar een heldere afbakening van het takenpakket, bewaartermijnen en regels omtrent gegevensbescherming om de controleerbaarheid van de voorgestelde normen te bevorderen.

Bits of Freedom roept u als Kamerleden op om in deze behandeling extra kritisch te zijn op de grensbepalingen van de coördinatietaak van de NCTV. Om te voorkomen dat dezelfde onrechtmatige massasurveillance plaatsvindt onder de coördinatietaak. En om te zorgen voor een wettelijke grondslag voor deze taak van de NCTV die helder afgebakend en daarmee uitvoerbaar en controleerbaar is.

Uiteraard zijn wij graag bereid tot een toelichting waar dat behulpzaam is. Hiervoor kunt u contact opnemen met Lotte Houwing (lotte@bitsoffreedom.nl/06-83207546) en Marco Sluijter (m.sluijter@amnesty.nl/06-25583842)

Met vriendelijke groet,

Bits of Freedom

Amnesty International Nederland